



REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2014-06-17

U2014/4064/SF

Utbildningsdepartementet

Examenspremier till vissa lärare

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning.....	3
2. Det finns en stor brist på utbildade lärare inom vissa områden.....	3
3. En tillfällig examenspremie införs till vissa lärare inom bristområden.....	4
4. Villkor för examenspremier.....	6
5. Examenspremiens storlek.....	10
6. Ansökan och beslut om examenspremien.....	11
7. Återbetalningsskyldighet och återkrav.....	13
8. Överklagande.....	14
9. En skattefri premie som kan påverka andra stöd.....	14
10. Uppgifter mellan myndigheter.....	16
11. Behandling av personuppgifter.....	17
12. Sekretessfrågor.....	18
13. Ikraftträdande.....	19
14. Konsekvenser.....	19
15. Författningsförslag.....	21
16. Författningskommentar.....	30

1. Sammanfattning

Denna promemoria har utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). Promemorian innehåller förslag och bedömningar som innebär att en tillfällig, skattefri examenspremie införs 2015–2021 för att stimulera fler att påbörja och slutföra dels ämneslärarutbildning inom matematik, biologi, fysik, kemi eller teknik, dels utbildning till speciallärare eller specialpedagog.

2. Det finns en stor brist på utbildade lärare inom vissa områden

Lärarutbildningen har nyligen reformerats och de nya utbildningarna startade höstterminen 2011. Efter reformen har intresset för att söka till lärarutbildningarna ökat kraftigt. Men även om intresset för lärarutbildningarna i sin helhet har ökat kraftigt, så är ökningen ojämn. Intresset för och behovet av lärare varierar mellan olika ämnen och ämnesområden.

Under många år har antalet studenter som har sökt till utbildning som leder till ämneslärarexamen i matematik, naturorienterande ämnen eller teknik varit alltför lågt. Bristen på utbildade lärare är stor och rekryteringsläget är särskilt problematiskt i dessa ämnen. Att det är brist på arbetssökande med ämneskombinationen matematik och naturvetenskap och att bristen kommer bestå fram till 2030 framgår av Statistiska centralbyråns (SCB) rapport *Trender och prognoser 2011* samt en rapport från Högskoleverket (2012:22). När det t.ex. gäller sökande med inriktning mot historia och samhällskunskap är dock tillgången god. Även SCB:s Arbetskraftsbarometer från 2013 visar att arbetsgivarna upplever en fortsatt och särskild brist på grundskolläro- och gymnasieläro- och utbildade med inriktning mot matematik och naturorienterande ämnen. Bristen gäller såväl nyutexaminerade som yrkeserfarna lärare. Av arbetsgivarna anger t.ex. 90 respektive 79 procent att det råder brist på nyutexaminerade och yrkeserfarna lärare med denna inriktning för årskurs 7–9. Det bekymmersamma rekryteringsläget bekräftas även i antagningsstatistiken för senare år. Hösten 2013 antogs t.ex. endast åtta sökande till ämneslärarutbildningen i kemi för grundskolans årskurs 7–9 och lika många till ämneslärarutbildningen i teknik för gymnasieskolan. Som kontrast antogs samtidigt totalt nästan 1 300 sökande till ämneslärarutbildning i svenska och historia för grundskolans årskurs 7–9 respektive gymnasieskolan.

Även när det gäller speciallärare och specialpedagoger är rekryteringsläget särskilt problematiskt. I budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:1) anges att andelen elever som är i behov av särskilt stöd ökar och således ökar även behovet av lärare med specialpedagogisk kompetens. SCB:s rapport *Trender och prognoser 2011* visar dock att det råder brist på sökande med speciallärar- och specialpedagog-

utbildning till de tjänster som arbetsgivare utlyser och rapportens prognos för de kommande 15 åren för de båda yrkesgrupperna är att det kommer att råda en ökad brist.

Med anledning av bristen på utbildade lärare inom dessa områden har regeringen i vårpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:100) presenterat en avsiktsförklaring att successivt utöka antalet platser på ämneslärarutbildningar mot matematik, naturorienterande ämnen och teknik samt speciallärarutbildningen. I samma proposition presenterar regeringen avsikten att föreslå att resurserna till kompletterande pedagogisk utbildning för personer med tillräckliga ämneskunskaper i naturvetenskap utökas t.o.m. 2019. Vidare anges att den akuta bristen på lärare fordrar unika åtgärder för att locka fler att välja och slutföra utbildningar inom ovanstående bristområden.

3. En tillfällig examenspremie införs till vissa lärare inom bristområden

Förslag: En tillfällig examenspremie införs 2015–2021 för att uppmuntra fler att påbörja och slutföra dels ämneslärarutbildning inom matematik, biologi, fysik, kemi eller teknik, dels utbildning till speciallärare eller specialpedagog.

Skälen för förslaget

Få investeringar i Sveriges framtid är så viktiga som de som utgör grunden i skapandet av en framstående kunskaps- och forskningsnation. Goda kunskaper i matematik, naturvetenskap och teknik är av vitalt intresse för att Sverige i globaliseringens tid ska kunna konkurrera med kunskap och kompetens. Det är också angeläget att det finns tillräcklig kompetens i skolväsendet för att kunna uppmärksamma elever och barn i behov av särskilt stöd och kunna svara för att de både får rätt sorts stöd och stöd i tillräcklig omfattning. Det är därför avgörande att det finns tillgång på välutbildade lärare för att elever ska ges goda förutsättningar att nå de nationella kunskapsmålen. Lärarutbildningen är således speciell och av central betydelse, också för kompetensförsörjningen till alla andra utbildningar. Det är detta förhållande som ligger till grund för promemorians förslag att premiera delar av just denna utbildning.

Fler utbildade lärare inom matematik, naturorienterande ämnen och teknik behövs

I över tjugo år har det skett en nedgång i resultaten i matematik och naturorienterande skolämnen. Fler elever med goda kunskaper i dessa ämnen behövs. För att öka kunskaperna inom och intresset för matematik, naturvetenskap och teknik har regeringen genomfört ett flertal riktade insatser, bland annat det s.k. Matematiklyftet, NT-satsningen och fler nationella prov. Det ökade meritvärdet för bland

annat matematik har gjort att fler gymnasieelever har valt att studera mer avancerade kurser i ämnet. Analyser visar att det är viktigt för elevens lärande och resultat att läraren har såväl lärarutbildning som utbildning i det ämne han eller hon undervisar i. Regeringen har även sedan 2010 gett Skolverket i uppdrag att genomföra en informationskampanj för att öka intresset för lärarutbildningarna och läraryrket bland ungdomar och unga vuxna där ämnesområdena matematik, naturvetenskap och teknik särskilt har betonats. Regeringen har vidare genomfört insatser för att höja lärarnas status t.ex. genom satsningen på karriärvägar för lärare samt genom att införa lärarlegitimationen. Dessa åtgärder kan förväntas bidra till att fler vill bli ämneslärare inom dessa områden.

Intresset för lärarutbildningarna i sin helhet har ökat kraftigt de senaste åren. Läget är dock fortsatt bekymmersamt när det gäller ämnena matematik, naturvetenskap och teknik där det råder brist på utbildade lärare och för få söker till ämneslärarutbildningen. Därför är det angeläget att vidta ytterligare åtgärder för att möta behovet av fler ämneslärare i dessa ämnen. Det finns flera olika åtgärder som kan tänkas bidra till att förbättra situationen. Gemensamt för olika lösningar är dock att åtgärderna bör motivera personer att välja dessa undervisningsämnen och motivera personer att fullfölja sina utbildningar. Det är alltså åtgärder som gör utbildningarna attraktiva som bör komma i fråga.

En utgångspunkt för denna promemoria är också att åtgärderna bör leda till effekter på relativt kort sikt med hänsyn till att bristerna ganska snart kan bli mer problematiska. Flera möjliga åtgärder som är mer ingripande och som tar sikte på exempelvis strukturella problem kräver relativt omfattande utredningsinsatser. De förväntas dessutom ge resultat först senare och är därför inte aktuella inom ramen för de förslag som läggs fram. Åtgärder som däremot kan genomföras ganska omgående och som också kan påverka attraktionskraften för dessa utbildningar är att ge ekonomiska incitament till att välja dessa utbildningar.

Ekonomiska incitament kan skapas på olika sätt. Ett alternativ som har övervägts är att göra ändringar i studiemedelssystemet på så sätt att studielånet delvis skrivs av vid fullföljd utbildning. Det har dock bedömts som ett mindre effektivt incitament eftersom det bara skulle träffa de studenter som uppbar studielån. Statistik från Centrala studiestödsnämnden (CSN) visar att endast 60 procent av studenterna på ämneslärarutbildningen läsåret 2011/12 uppbar studielån. I denna promemoria föreslås också åtgärder för att möta behovet av specialpedagogisk kompetens. Delvis avskrivning av studielån borde få än mindre betydelse för dessa studenter. För speciallärare och specialpedagoger visar statistiken att endast 8 respektive 14 procent uppbar studielån läsåret 2011/12.

Ett annat alternativ som på ett bättre sätt bör påverka attraktionskraften är en åtgärd som träffar generellt och premierar alla som slutför sin utbildning inom ett antal prioriterade ämnesinriktningar. En sådan åtgärd bör kunna ge en ökad drivkraft för att välja den utbildning och de undervisningsämnen som bör premieras och den bör också kunna leda till att fler avslutar sina studier. Åtgärden innebär inte några nackdelar för andra studenter utan premierar bara vissa utbildningsvägar. Det förslag som läggs i denna promemoria innebär därför att det tillfälligt införs en examenspremie för att locka fler att välja och fullfölja utbildning i undervisningsämnena matematik, fysik, kemi, biologi och teknik under åren 2015–2021. Då examenspremien är att betrakta som en tillfällig åtgärd är det särskilt viktigt att goda förutsättningar ges så att effekterna av denna form av insats kan vägas mot dess kostnader. Effekterna av examenspremien bör därför senare utvärderas.

Det finns också ett ökat behov av lärare med specialpedagogisk kompetens

Det behov av incitament som finns för att få personer att söka sig till och avsluta utbildning i vissa undervisningsämnen finns också för speciallärare och specialpedagoger. Det finns nämligen en brist på sökande med speciallärar- och specialpedagogutbildning till de tjänster som arbetsgivare utlyser. Universitetskanslersämbetets årsrapport för 2013 visar också att det finns ett stort rekryteringsbehov av speciallärare och specialpedagoger. Men det finns även andra skäl till åtgärder för att locka personer att söka dessa utbildningar. Ett ökat antal elever har ett behov av särskilt stöd. Enligt statistik från Skolverket om särskilt stöd i grundskolan läsåret 2012/13 framgår att t.ex. var femte pojke i årskurs 9 i dag har ett åtgärdsprogram. Behovet är viktigt att tillgodose eftersom dessa elever har en komplex problembild och dessutom har sviktande skolresultat. Det är därför betydelsefullt att just dessa elever får tillgång till undervisning av kompetent personal. För att möta det ökade behovet av specialpedagogisk kompetens i skolan och för att se till att det finns en tillräcklig kompetensförsörjning inom området är det därför även för dessa lärargrupper motiverat att införa en tillfällig examenspremie under åren 2015–2021.

4. Villkor för examenspremier

Förslag: En examenspremie kan betalas ut till den som påbörjat en

- ämneslärarutbildning eller en högskoleutbildning för vidareutbildning av lärare som saknar lärarutbildning (VAL) efter den 30 juni 2011 och som får en ämneslärarexamen i matematik, biologi, fysik, kemi eller teknik,
- kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) på deltid efter den 30 juni 2011 eller sådan utbildning på heltid efter den 31 december 2012 och som får en ämneslärarexamen i matematik, biologi, fysik, kemi eller teknik, och

- speciallärar- eller specialpedagogutbildning på deltid efter den 30 juni 2011 eller sådan utbildning på heltid efter den 31 december 2012 och som får en speciallärar- eller specialpedagogexamen.

Utbildningens studietakt då studenten påbörjade sin utbildning ska vara avgörande vid prövningen av när utbildningen ska vara påbörjad, inte studentens eget val av studietakt.

För att ge rätt till en examenspremie ska examen vara avlagd efter den 31 mars 2014.

Skälen för förslaget

Olika vägar till examen

I dag finns det olika sätt att uppnå en ämneslärarexamen med inriktning mot grundskolans årskurs 7-9 eller gymnasieskolan i ämnena matematik, biologi, fysik, kemi eller teknik. Utöver den ordinarie sammanhållna utbildningen som leder till ämneslärarexamen finns dels möjligheten att genomgå en kortare kompletterande pedagogisk utbildning (KPU), dels möjlighet att uppnå ämneslärarexamen genom att studera inom satsningen på vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen (VAL). Den senare bygger på förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och forskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen.

Inom den ordinarie ämneslärarutbildningen finns två inriktningar. Inriktningen mot arbete i grundskolans årskurs 7-9 omfattar 270 högskolepoäng och vanligen ämnesstudier i tre undervisningsämnen. Läraren blir efter examen behörig att undervisa i samtliga tre ämnen i årskurs 7-9 samt behörig att undervisa i gymnasieskolan i det ämne som omfattar 90 högskolepoäng. Inriktningen mot arbete i gymnasieskolan omfattar 300/330 högskolepoäng och vanligen ämnesstudier i två undervisningsämnen. Läraren blir efter examen behörig att undervisa i såväl gymnasieskolan som årskurs 7-9 i båda ämnena. I utbildningen ingår ämnes- och ämnesdidaktiska studier, utbildningsvetenskaplig kärna och verksamhetsförlagd utbildning. Studenterna söker och antas till utbildningar som erbjuds av lärosätena i form av fasta ämneskombinationer eller i form av ett s.k. ingångsämne. Det innebär att studenten under utbildningen ges möjlighet välja till de ytterligare ämnen som krävs. Utbildningen pågår mellan 4,5 och 5,5 år beroende på inriktning och antal ämnen om studierna bedrivs på heltid.

Genom KPU kan den som genom tidigare utbildning har med sig nödvändiga ämneskunskaper avlägga en ämneslärarexamen med inriktning mot grundskolans årskurs 7-9 eller gymnasieskolan. Examen får, till skillnad från den ordinarie ämneslärarutbildningen, omfatta endast ett undervisningsämne. Studenten läser i utbildningen utbildningsvetenskaplig kärna och verksamhetsförlagd utbildning.

Utbildningen omfattar 90 högskolepoäng och pågår 1,5 år, dvs. tre terminer, om studierna bedrivs på heltid.

Ytterligare en utbildningsväg är utbildning som leder till en ämneslärarexamen inom ramen för VAL. Denna utbildning ska utgöra ett alternativ för den som är verksam som lärare men som saknar relevant examen som kan vara behörighetsgivande för att få legitimation som lärare. Studentens tidigare förvärvade kunskaper och färdigheter från läraryrket och tidigare högskoleutbildningar bedöms av lärosätet. Utbildningen för att nå en examen får omfatta högst 120 högskolepoäng.

Den som läser en utbildning som leder till speciallärar- eller specialpedagogexamen går en utbildning som omfattar 90 högskolepoäng. För att antas till speciallärarutbildningen krävs att den sökande dessförinnan har avlagt en grundlärarexamen, ämneslärarexamen, yrkeslärarexamen, förskollärarexamen eller motsvarande äldre examen. Utbildningen pågår vid heltidsstudier 1,5 år, dvs. tre terminer, men det är vanligt att studierna bedrivs på deltid eftersom många av de som läser utbildningen redan är yrkesverksamma inom skolväsendet.

Målgrupp och tidpunkt för när studierna ska ha påbörjats

Tidigare har det redogjorts för vilka utbildningar och undervisningsämnen som bör omfattas av förslaget. Målgruppen för de tillfälliga examenspremierna bör vara nuvarande och presumtiva studenter inom dessa kategorier av lärarutbildningen. Det krävs dock också en begränsning i tiden så att det klart framgår vilka studenter som ska vara aktuella för premien. För att förslaget ska få en god effekt bör förslaget utformas så att en stor del av de studenter som ska välja inriktning ska omfattas av möjligheten till examenspremier. Det gäller således både sådana som finns i utbildning i dag och som har möjlighet att välja inriktning mot något bristämne och sådana som står inför situationen att välja utbildning. De som finns i ämneslärarutbildning i dag kan på grund av förslaget ges incitament att välja just några av de bristämnena som förslaget omfattar. Andra kan välja att genomföra hela utbildningen i stället för att hoppa av.

Det är en naturlig avgränsning att en student ska ha påbörjat sin utbildning inom den nya ämneslärarutbildningen som infördes 2011 för att ha rätt till premien. När det gäller studenter inom den ordinarie ämneslärarutbildningen föreslås därför att en examenspremie kan betalas ut till dem som påbörjat en sådan utbildning från och med den 1 juli 2011 och att den ska leda till en ämneslärarexamen i matematik, biologi, fysik, kemi eller teknik. Detta föreslås gälla oavsett om studenten påbörjat sådan utbildning på heltid eller deltid.

Det bör i andra fall finnas olika tidpunkter för när utbildningen ska ha påbörjats beroende på om studenten läser sin utbildning på heltid eller

deltid. När det gäller studenter inom KPU samt för speciallärare och specialpedagoger är det inte ovanligt, särskilt när det gäller speciallärare- och specialpedagoger, att studierna bedrivs på deltid. Deltidsstudenter tar i allmänhet längre tid på sig för att genomgå studierna och det är då också rimligt att reglerna anpassas till detta. Det är i detta sammanhang viktigt att poängtera att det är själva utbildningens studietakt när studenten påbörjade sin utbildning som är avgörande vid prövningen av när utbildningen ska vara påbörjad, inte studentens eget val av studietakt. Med studier på heltid menas i detta sammanhang studier vars omfattning motsvarar 41-60 högskolepoäng under ett normalstudieår om 40 veckor. Med studier på deltid avses i stället en studietakt som motsvarar högst 40 högskolepoäng under samma tidsperiod. KPU anordnas vanligtvis på heltid eller 50 procent av heltid. På motsvarande sätt anordnas utbildning till speciallärare eller specialpedagog oftast på 50 procent av heltid, men det förekommer också utbildningar som ges på heltid och i studietakten 2/3 av heltid.

När det gäller studenter inom KPU som får en ämneslärarexamen i matematik, biologi, fysik, kemi eller teknik föreslås att en examenspremie kan betalas ut till studenter som påbörjat en sådan utbildning efter den 30 juni 2011 när det gäller utbildning på deltid och efter den 31 december 2012 när det gäller utbildning på heltid.

Av samma anledning bör det även finnas olika tidsgränser för speciallärare och specialpedagoger. För dessa föreslås att en examenspremie ska kunna utbetalas till studenter som påbörjat en speciallärar- eller specialpedagogutbildning efter den 30 juni 2011 när det gäller utbildning på deltid och efter den 31 december 2012 när det gäller utbildning på heltid. Den stora majoriteten av de som studerar till speciallärare eller specialpedagoger läser sin utbildning på deltid vilket gör att det tar längre tid innan de fullgjort sin utbildning och därmed kan ansöka om examen.

Lärarstudenter som inte omfattas av examenspremien

Det finns en grupp som kan få en ämneslärarexamen i matematik, biologi, fysik, kemi eller teknik men som inte bör omfattas av rätten till examenspremie. Denna grupp är de erfarna lärare (verksamma i minst 8 år) som endast läser 30 högskolepoäng utbildningsvetenskaplig kärna inom VAL. Eftersom denna grupp redan är yrkesverksam inom skolväsendet och endast läser en så begränsad del av den totala utbildning som normalt krävs för att uppnå ämneslärarexamen är bedömningen att den inte ska omfattas av rätten till examenspremie.

Regeringen presenterade i promemorian Karriärvägar m.m. i fråga om lärare i skolväsendet (U2012/490/S) förslag till en särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med examen på forskarnivå som har varit verksamma som lärare på ett universitet eller en högskola eller i skolväsendet. Enligt promemorian bör utbildningen leda

till ämneslärarexamen och det bör också finnas möjlighet till statlig finansiering till de studerande under studietiden. Förslaget bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Inte heller denna grupp bör omfattas av rätten till examenspremie.

Examen avlagd efter den 31 mars 2014 ger rätt till premie

Eftersom premien ska utgöra ett kraftfullt ekonomiskt incitament att slutföra studierna är det viktigt att tidpunkten för när examen har avlagts i sig inte skapar motiv för den enskilde att skjuta upp sin examen. Så skulle vara fallet om tidpunkten läggs längre fram. Studenten skulle då kunna vänta med att avlägga examen för att ha rätt till premien. Det skulle riskera att premien initialt delvis skulle kunna motverka sitt syfte att få fler behöriga lärare inom dessa ämnen och inriktningar. Samtidigt är det viktigt att tidpunkten inte läggs långt tillbaka i tiden eftersom enskilda som redan har en examen i så fall skulle uppfylla kriterierna. För att inte skapa incitament till att senarelägga examen görs bedömningen att examen som avlagts efter den 31 mars 2014 bör ge rätt till en examenspremie.

5. Examenspremiens storlek

Förslag: En examenspremie på 25 000 kronor per ämne ska betalas ut till den som avlagt en ämneslärarexamen i något eller några av undervisningsämnena matematik, biologi, fysik, kemi och teknik, dock maximalt 75 000 kronor.

En examenspremie på 50 000 kronor ska betalas ut till den som avlagt en speciallärar- eller specialpedagogexamen.

Examenspremier lämnas inom ramen för anslagna medel.

Skälen för förslaget

Som det redogjorts för i tidigare avsnitt är avsikten med examenspremien att locka fler att välja och fullfölja utbildningar som leder till speciallärarexamen, specialpedagogexamen eller ämneslärarexamen inom matematik, biologi, fysik, kemi eller teknik. När det gäller ämneslärarutbildningen är syftet också att stimulera lärarstudenter som redan befinner sig i utbildning att ställa om till dessa inriktningar. Premien bör därför vara på en sådan nivå att den utgör en reell rekryteringsstimulus för de inriktningar och ämnen som den avser. En premie på 25 000 kronor per behörighetsgivande ämne bedöms ha förutsättning att motivera studenter att välja inriktning mot matematik, biologi, fysik, kemi eller teknik inom ämneslärarutbildningen. En genomsnittlig ämneslärare med inriktning mot gymnasieskolan läser två undervisningsämnen i sin utbildning och en ämneslärare med inriktning mot årskurs 7–9 kan välja tre ämnen. Taket för premien bör därför vara 75 000 kronor per student. Bristen på sökande till ämneslärarutbildningen mot årskurs 7–9 i de aktuella ämnena är i dag särskilt problematisk. Därför är det av

incitamentsskäl motiverat att de studenter som läser denna inriktning också kan få en examenspremie för varje sådant ämne och därmed potentiellt få en högre premie än studenter med inriktning mot gymnasieskolan. Examenspremiens nivå till speciallärare och specialpedagoger bör uppgå till 50 000 kronor, vilket motsvarar beloppet som i genomsnitt kan betalas till en ämneslärare med inriktning mot gymnasieskolan.

Vidare lämnas examenspremien inom ramen för anslagna medel.

6. Ansökan och beslut om examenspremien

Förslag: Ansökan om examenspremie ska göras skriftligen till Centrala studiestödsnämnden (CSN), som prövar frågor om och betalar ut examenspremien.

Den sökande ska vid ansökan till CSN kunna styrka de uppgifter som ligger till grund för prövningen av rätten till premien. Högskolan som har utfärdat den examen som ansökan avser ska på begäran av den enskilde utfärda ett intyg som talar om när utbildningen påbörjades.

En ansökan ska ha kommit in till CSN senast sex månader från det att examen avlagts. För den som avlagt examen under perioden 1 april – 31 december 2014 ska ansökan ha kommit in senast den 30 juni 2015.

CSN bör få meddela de föreskrifter som behövs för verkställigheten.

Skälen för förslaget

CSN prövar frågor om och betalar ut examenspremier

När det gäller administrationen av examenspremier är det viktigt att handläggningen sker på ett rättssäkert sätt och att premier endast betalas ut till den som har rätt till sådana. CSN har till uppgift att besluta om och betala ut studiestöd enligt bestämmelser i studiestödslagen (1999:1395) och studiestödsförordningen (2000:655). CSN fullgör även bl.a. uppgifter enligt förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan, förordningen (1997:1158) om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar och förordningen (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning. När det gäller studiestödssystemet har CSN till uppgift att motverka bidragsbrott och säkerställa att utbetalning endast sker till den som är berättigad till stöd från systemet. Därför är det lämpligt att CSN är den myndighet som ska pröva frågor om och betala ut examenspremier. Förordningen (2007:1071) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden bör därför ändras i enlighet med detta.

Den som vill ansöka om en examenspremie ska skriftligen göra detta till CSN. För att skapa motiv för den enskilde att få ett examensbevis bör det även finnas en rimlig tidsgräns för när en ansökan senast ska ha kommit in till CSN. Bedömningen är att en ansökan ska göras senast sex

månader från avlagd examen. Eftersom förslaget innebär att bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2015 bör den som har avlagt en examen under perioden 1 april – 31 december 2014 ansöka senast den 30 juni 2015. Om någon ansökan inte görs inom den angivna tiden bör den enskilde inte ha rätt till någon premie. För att den enskilde inte ska drabbas negativt av eventuella förseningar i utfärdandet av examensbeviset bör en ansökan inom givna tidsramar kunna göras till CSN innan beviset är utfärdat. När examensbeviset utfärdats kan den enskilde komplettera sin ansökan med detta.

Examenspremier lämnas inom ramen för anslagna medel. Avsikten är dock inte att CSN ska avslå en ansökan av det skälet att anvisade medel tagit slut under året. För att bevilja en ansökan krävs dock att det finns medel reserverade för ändamålet genom ett budgetbemyndigande eller genom sådana åtaganden som en myndighet får göra utan sådant bemyndigande (se 17 § anslagsförordningen [2011:223]). För CSN:s del innebär det att myndigheten har möjlighet att ingå ekonomiska åtaganden för kommande år som uppgår till högst tio procent av ett anvisat anslag, dock högst tio miljoner kronor. Ingen utbetalning kan dock ske förrän det finns medel tillgängliga. CSN bör lämna examenspremier i den ordning som ansökningarna kommer in till myndigheten. Det bör också framgå av beslutet när utbetalningen av premien tidigast kan ske, eftersom utbetalningen inte nödvändigtvis kommer kunna göras samma år som beslutet fattas. Beslut som rör utbetalningar för kommande år förutsätter genomgående att det finns medel anvisade till anslaget för det året.

Vidare bör CSN få meddela de föreskrifter som krävs för verkställigheten.

Uppgifter som den sökande ska kunna styrka

För att CSN ska kunna pröva frågor om rätt till examenspremier är det viktigt att sökanden kan styrka de uppgifter som ligger till grund för ansökan. Den sökande bör vid ansökan styrka vilken examen som avlagts, vilka undervisningsämnen som ingår i denna examen när det gäller ämneslärarutbildningen, när examen avlagts och när utbildningen som lett fram till denna examen påbörjades. För den som avlagt en ämneslärarexamen efter att ha läst utbildningar enligt KPU eller VAL bör intyget dock ange när just dessa utbildningar påbörjades och i vilken studietakt de bedrevs. Sådana uppgifter framgår inte generellt av examensbevisen eller dess bilaga men det är samtidigt sådant som högskolan bör ha uppgifter om. Högskolan bör därför på begäran av den enskilde utfärda ett intyg som styrker detta.

Läraryrket bedrivs i dag både vid statliga universitet och högskolor och hos enskilda utbildningsanordnare. Det går inte att i förordning ålägga en enskild utbildningsanordnare en skyldighet att till

en annan enskild utfärda motsvarande intyg. Eftersom det handlar om en begränsad fråga som rör någon enstaka utbildningsanordnare finns begränsade skäl att skapa regler i lag. Det måste i stället förutsättas att även enskilda utbildningsanordnare frivilligt kommer att utfärda sådana intyg. I andra sammanhang har enskilda utbildningsanordnare utan författningsreglering anpassat sig till den reglering som i övrigt gäller och det finns inte skäl att tro något annat när det gäller intygen. Om intygen mot förmodan inte skulle utfärdas får dock uppgifterna i stället kontrolleras av CSN genom att myndigheten tar kontakt med den enskilda utbildningsanordnaren.

Behov av kontroller

Möjligheten till en examenspremie, som i vissa fall kan uppgå till 75 000 kronor, förutsätter effektiva kontrollrutiner för att minska risken för missbruk och brott. Det är därför angeläget att det finns sådana som säkerställer att utbetalningar endast sker till den som har rätt till en premie. Många kontroller bör kunna ske via de uppgifter som högskolorna rapporterar in i det nationella system för studieadministration inom högre utbildning som finns i Sverige (Ladok). Systemet används för rapportering till bl.a. CSN och till Statistiska centralbyrån. Det finns en särskild förordning (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor som styr registrering av uppgifter om studier inom utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå vid statliga universitet och högskolor (se avsnitt 10). I vissa fall kan det också bli aktuellt med kontakter direkt med högskolan som utfärdat examensbeviset.

7. Återbetalningsskyldighet och återkrav

Förslag: Om examenspremien betalats ut på felaktig grund eller med för högt belopp är mottagaren av premien återbetalningsskyldig. Om felet inte har orsakats av den som tagit emot premien, är mottagaren återbetalningsskyldig endast om han eller hon insett eller skäligen borde ha insett felet. Om mottagaren är återbetalningsskyldig ska CSN återkräva beloppet. För återkrav ska ränta tas ut från den dag då examenspremien togs emot efter en räntesats som vid varje tidpunkt överstiger statens utlåningsränta med två procentenheter. Om det finns särskilda skäl för det får CSN även efterge krav på ränta helt eller delvis. Om det finns synnerliga skäl, får återkravet helt eller delvis efterges.

Skälen för förslaget

En grundläggande förutsättning för att upprätthålla allmänhetens respekt för de offentliga systemen är att ersättningar och bidrag endast betalas ut till dem som är berättigade. Mot denna bakgrund är det avgörande att utbetalningssystemet för premier i största möjliga utsträckning säkerställer korrekta utbetalningar. Det kan dock inte helt uteslutas att

felaktiga utbetalningar kan ske och mottagaren av examenspremien ska därför vara återbetalningsskyldig om premien betalats ut på felaktig grund eller med för högt belopp. För återkrav ska ränta tas ut från den dag då examenspremien togs emot efter en räntesats som vid varje tidpunkt överstiger statens utlåningsränta med två procentenheter. Om det finns särskilda skäl för det bör CSN även få efterge krav på ränta helt eller delvis.

Om den felaktiga utbetalningen inte orsakats av mottagaren är denne endast återbetalningsskyldig om han eller hon insett eller skäligen borde ha insett felet. Ett återkrav ska också kunna helt eller delvis efterges om det finns synnerliga skäl.

8. Överklagande

Förslag: CSN:s beslut om examenspremier får överklagas till Överklagandenämnden för studiestöd. Överklagandenämndens beslut med anledning av ett överklagande dit får inte överklagas.

Skälen för förslaget

Den föreslagna förordningen om examenspremier till vissa lärare innebär att alla personer i målgruppen som uppfyller vissa givna villkor har rätt till premien, dock inom ramen för anslagna medel. Ett beslut om examenspremie kan ha stor betydelse för den enskilde. Även återkrav av utbetald premie kan få stora konsekvenser för den enskilde. CSN:s beslut om examenspremier bör därför kunna överklagas. Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) har till uppgift att pröva överklaganden av CSN:s beslut om beviljande av studiemedel eller studiehjälp och om återkrav av dessa stöd. ÖKS har även till uppgift att pröva överklaganden av beslut om lärlingsersättning enligt förordningen (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning. Eftersom ÖKS har erfarenhet av att pröva överklaganden av CSN:s beslut enligt ovan bör nämnden även vara en lämplig instans för att pröva överklaganden av CSN:s beslut om examenspremier. Förordningen (2007:1348) med instruktion för Överklagandenämnden för studiestöd bör därför ändras i enlighet med detta. Överklagandenämndens beslut med anledning av ett överklagande dit bör inte få överklagas.

9. En skattefri premie som kan påverka andra stöd

Förslag: Examenspremien ska vara skattefri. Vid beräkningen av rätten till bostadsbidrag och bostadstillägg ska examenspremien räknas med i den bidragsgrundande inkomsten till den del premien överstiger 36 000 kronor.

Bedömning: Examenspremien ska räknas med vid prövningen av rätten till försörjningsstöd.

Skälen för förslaget

För att examenspremien ska kunna utgöra ett kraftfullt ekonomiskt incitament för att öka antalet sökande till de aktuella lärarutbildningarna och för att samtliga studenter ska slutföra sådana påbörjade utbildningar är det viktigt att det klart och tydligt framgår med vilket belopp som examenspremien lämnas. Den utbetalade premien bör därför vara lika stor oavsett vilka skattepliktiga inkomster som studenten har och oavsett var i landet personen är bosatt. Om premien beskattas blir den inte lika stor för alla. Examenspremien bör därför inte tas upp till beskattning. Det föreslås därför en ändring i 11 kap. 34 § inkomstskattelagen (1999:1299) med denna innebörd.

Den som ansöker om och beviljas examenspremie kan, under tiden före eller efter utbetalningen av premien, komma att omfattas av vissa bidrag inom socialförsäkringssystemet. Det bidrag som framför allt kan vara aktuellt för målgruppen är bostadsbidrag, men också bostadstillägg och bilstöd kan vara aktuella. Det är därför viktigt att klargöra vilken inverkan examenspremien bör få vid prövningen av rätten till sådana stöd. I det följande redogörs endast för examenspremiens påverkan på den bidragsgrundande inkomsten för bostadsbidrag, men i stora drag gäller samma principer även för bostadstillägg och bilstöd.

Rätten till bostadsbidrag regleras i socialförsäkringsbalken (SFB). Prövningen av rätten till bostadsbidrag och med vilket belopp bostadsbidrag kan lämnas påverkas bl.a. av den sökandes bidragsgrundande inkomst. Denna beräknas till stor del enligt skatterättsliga regler. Den bidragsgrundande inkomsten består av summan av överskott i inkomstlagen tjänst, näringsverksamhet och kapital, del av egen och barns förmögenhet, del av barns inkomst och vissa andra inkomster (97 kap. 2 § SFB). Som vissa andra inkomster räknas bl.a. skattefria stipendier över 3 000 kr per månad (97 kap. 13 § 3 SFB).

För att inte kringgå vissa principer i socialförsäkringssystemet är det motiverat att examenspremien ska kunna påverka såväl bostadsbidrag som bostadstillägg och bilstöd, genom att den räknas in i den bidragsgrundande inkomsten. Samtidigt är det viktigt att stimulans effekten med premien är så hög som möjligt för den avsedda målgruppen för premien. Den lösning som föreslås är därför att den skattefria examenspremien räknas med i den bidragsgrundande inkomsten på samma sätt som i dag gäller för skattefria stipendier, eftersom examenspremien till stor del liknar ett stipendium. Skattefria stipendier räknas med om de överstiger 3 000 kronor per månad, dvs. 36 000 kronor per år. På samma sätt bör därför endast den eventuella del av examenspremien som överstiger

36 000 kronor räknas med i den bidragsgrundande inkomsten. Som en följd av detta föreslås ändringar i 97 kap. 13 § och 102 kap. 15 § SFB.

Skälen för bedömningen

Enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001: 453) har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Detta innebär att individens egna tillgångar och medel ska tas i anspråk i första hand, innan det finns någon rätt till ekonomiskt bistånd. En skattefri utbetalning på 25 000–75 000 kronor kan i det sammanhanget betraktas som ett reellt ekonomiskt tillskott i den enskildes ekonomi. För att inte frångå grundprincipen om att individens egna tillgångar och medel ska tas i anspråk i första hand, bör examenspremien räknas med vid en eventuell prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. För den enskilde kan det innebära att en beviljad examenspremie kan komma att påverka rätten till ekonomiskt bistånd både när premien betalas ut och framöver.

10. Uppgifter mellan myndigheter

Förslag: För att CSN ska kunna använda uppgifter ur högskolornas studieregister i ärenden om examenspremier ska förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor ändras så att ändamålet med högskolans studieregister även omfattar uppgifter som behövs för CSN:s beviljande och utbetalning av examenspremier. För att CSN:s uppgiftsskyldighet gentemot socialnämnden även ska omfatta examenspremien behöver förordningen (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen (2001:453) ändras. Även bostadsbidragsförordningen (1993:739) behöver ändras på så sätt att CSN på begäran ska lämna uppgifter till Försäkringskassan om utbetalda examenspremier.

Skälen för förslaget

Personuppgifter får bara samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och personuppgifterna får inte behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilket uppgifterna samlades in (se 9 § personuppgiftslagen [1998:204]). I högskolans verksamhet gäller, utöver personuppgiftslagen, även förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor. Enligt denna förordning får bara sådana uppgifter som behövs för beviljande och utbetalning av studiestöd lämnas ut till CSN på medium för automatiserad behandling från det studieregister som varje högskola ska föra. Eftersom ärenden om examenspremier inte kan jämföras med studiestöd behöver den nämnda förordningen ändras, så att ändamålet med registret även omfattar uppgifter som behövs för beviljande och utbetalning av examenspremier. En sådan ändring skulle framför allt

underlätta CSN:s administration i samband med de kontroller som myndigheten i vissa fall kan behöva göra för att säkerställa att examenspremier inte betalas ut felaktigt eller med för högt belopp (se avsnitt 6).

Enligt 11 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) har socialnämnden rätt att ta del av uppgifter om förmån, ersättning eller annat stöd åt enskild hos bl.a. Centrala studiestödsnämnden. I förordningen (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen (2001:453) specificeras de uppgifter som CSN ska lämna ut. Genom en ändring av förordningen föreslås att socialnämnden bör få rätt att hos CSN även ta del av vissa uppgifter som rör examenspremien. Av hänsyn till den enskildes integritet är det viktigt att i författning ange de konkreta uppgifter som omfattas av den rätten. Mot bakgrund av de fortlöpande förändringar som sker i skilda verksamheter är det lämpligt att reglera dessa uppgifter i förordning (prop. 2007/08:160, s. 145). De uppgifter som socialnämnden föreslås få rätt att ta del av är att en ansökan om examenspremie har lämnats in, med vilket belopp den har beviljats eller betalats ut och datumet för utbetalningen.

Vidare föreslås en ändring i bostadsbidragsförordningen (1993:739) som innebär att CSN på begäran ska lämna uppgifter till Försäkringskassan om utbetalda examenspremier.

11. Behandling av personuppgifter

Bedömning: Den reglering som redan finns om personuppgifter är tillräcklig.
--

Skälen för bedömningen

CSN:s behandling av personuppgifter i studiestödsverksamheten regleras i studiestödsdatalagen (2009:287) och i studiestödsdataförordningen (2009:321). Dessa författningar är emellertid inte tillämpliga på behandlingen av personuppgifter i samband med ärenden om examenspremier, eftersom examenspremien inte kan anses omfattas av studiestödsverksamheten. Behandlingen av personuppgifter i samband med CSN:s hantering av ärenden om examenspremier kommer därför i stället att omfattas av personuppgiftslagen (1998:204). De uppgifter som CSN kommer att behöva vid handläggningen av en ansökan om examenspremie är den sökandes namn och personnummer, datum för ansökan, avlagd examen (styrks genom examensbevis) och uppgift om när den utbildning som examensbeviset avser är påbörjad (föreslås styrkas genom ett särskilt intyg från högskolan). CSN kommer därutöver att behöva registrera uppgifter om beslut och utbetald premie och om eventuella överklaganden.

I personuppgiftslagen finns bl.a. regler om att inte fler uppgifter behandlas än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen, att personuppgifter inte bevaras under en längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen, om samtycke från den registrerade och om förbud mot behandling av känsliga personuppgifter (se 9, 10 och 13 §§). Någon ytterligare reglering utöver personuppgiftslagen för CSN:s behandling av personuppgifter i samband med ärenden om examenspremie bedöms inte vara nödvändig.

I de fall socialnämnden kommer att behandla personuppgifter utifrån de uppgifter om examenspremier som socialnämnden föreslås få rätt att ta del av kommer i stället lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten att tillämpas. Någon ytterligare reglering på detta område är därför inte nödvändig. Samma bedömning gäller även för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, där regler om behandling av personuppgifter finns i 114 kap. socialförsäkringsbalken.

12. Sekretessfrågor

Bedömning: Det finns inte behov av att införa någon regel om sekretesskydd hos CSN i ärenden om examenspremier, eftersom det inte ska förekomma integritetskänsliga uppgifter i sådana ärenden.

Skälen för bedömningen

Enligt 28 kap. 9 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller sekretess i ärenden om studiestöd och i ärenden hos Centrala studiestödsnämnden om lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utläningar för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Eftersom ärenden om examenspremier inte kan jämföras med studiestöd kommer de inte att omfattas av denna sekretessbestämmelse.

För att CSN ska kunna handlägga en ansökan om examenspremie kommer den som ansöker att behöva lämna in vissa uppgifter till myndigheten. De uppgifter det kommer att handla om är i huvudsak namn och personnummer, en kopia av examensbeviset och ett intyg som talar om när de studier som ansökan om examenspremien avser är påbörjade. Dessa uppgifter kommer i vissa fall att behöva kontrolleras mot det studieregister som varje högskola är skyldig att föra, se avsnitt 6 och 10. Enligt 2 kap. 3 § förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor ska det i studieregistret för varje student dokumenteras uppgifter om bl.a. deltagande i utbildning och prov, tillgodoräknad utbildning och annan tillgodoräknad verksamhet och examen. Sådana uppgifter i högskolans studieregister omfattas inte i dag av någon särskild sekretessbestämmelse, utan det får i stället anses finnas ett stort allmänt insynsintresse för sådana uppgifter.

Samma bedömning bör följaktligen även göras om uppgifterna förekommer i CSN:s verksamhet. Någon reglering utöver den sekretess till skydd för uppgift om enskilds personliga förhållanden som gäller oavsett i vilket sammanhang uppgiften förekommer (21 kap. offentlighets- och sekretesslagen), anses därför inte nödvändig.

Enligt 26 kap. 1 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Enligt andra stycket förstås med socialtjänst bland annat verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst. De sekretessbestämmelser som i dag gäller inom socialtjänstens område kommer även därför även omfatta de uppgifter om examenspremien som det i denna promemoria föreslås att CSN ska lämna över till socialnämnden. Samma bedömning gäller även för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, där regler om sekretess hos dessa myndigheter finns i 28 kap. offentlighets- och sekretesslagen.

13. Ikraftträdande

Förslag: Bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2015.
--

Skälen för förslaget

Examenspremien bör införas så snart som möjligt. Skälen för detta har redovisats under avsnitt 3 och 4. Den nya förordningen om examenspremier till vissa lärare föreslås därför träda i kraft den 1 januari 2015. Vid denna tidpunkt bör även övriga författningsregleringar träda i kraft.

14. Konsekvenser

Ekonomiska konsekvenser

Kostnadsberäkningarna som gjorts i denna promemoria grundas på antagandet om att drygt 1 200 respektive 1 100 examenspremier i genomsnitt kommer att betalas ut årligen till speciallärare och specialpedagoger samt till ämneslärare inom matematik, biologi, fysik, kemi eller teknik. Antagandet grundas dels på antalet studenter som redan befinner sig i utbildning, dels på antalet studenter som kan tillkomma med anledning av att det i vårpropositionen för 2014 aviseras att regeringen avser att successivt utöka antalet platser på dessa utbildningar, dels på hur många studenter som förväntas slutföra utbildningen med de tidsgränser som anges i denna promemoria. Sammantaget innebär förslaget att följande medel anslås för den tillfälliga satsningen: 65 miljoner kronor för 2015, 85 miljoner kronor för 2016, 110 miljoner kronor för 2017 och 131 miljoner kronor för 2018. Dessa medel ska även täcka samtliga administrativa merkostnader för

satsningen. Dessa merkostnader begränsas till de 5 miljoner kronor som 2015 anslås för CSN (se nedan).

Administrativa konsekvenser

Det förslag som presenteras i denna promemoria bedöms få konsekvenser för främst CSN:s administration. Förslaget innebär att myndigheten måste utarbeta ett systemstöd för handläggning och utbetalning av premien. Kostnaden för detta beräknas av myndigheten till 5 miljoner kronor. Som nämnts i avsnitt 6 förutsätter examenspremien att det finns effektiva kontrollrutiner för att minska risken för missbruk och brott. CSN behöver därför utarbeta sådana rutiner för att minska denna risk. Utöver den ovan angivna kostnaden för utvecklingen av nytt systemstöd bör den ökade årliga administrationen rymmas inom myndighetens ordinarie anslag.

När det gäller administrationen för Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) är bedömningen att ett fåtal ärenden kan komma att överklagas till nämnden. Detta antagande baseras på att CSN:s ärendehantering begränsas till de antal som anges ovan. Följaktligen bör ÖKS tillkommande handläggning med anledning av förslaget och därmed ökande administration rymmas inom nämndens befintliga anslag.

Även lärosätena bedöms få en viss ökad administrativ belastning. Ökningen kommer främst bestå i att lärosätet på begäran av den enskilde ska utfärda intyg över när studierna som examensbeviset avser påbörjades. Det är dock en uppgift som bör finnas lättillgänglig hos lärosätena. Även eventuella kontrollåtgärder från CSN bör kunna ge upphov till en ökad administration hos lärosätena. Sammantaget är dock bedömningen att eventuellt ökade kostnader ryms inom lärosätenas ordinarie resurstilldelning.

Konsekvenser för den enskilde

Det presenterade förslaget innebär att en skattefri examenspremie som uppgår till maximalt 75 000 kronor kommer att kunna betalas ut till de lärare som uppfyller de krav som anges i denna promemoria. Premien bör utgöra ett positivt genomströmningsincitament för målgruppen av presumtiva och befintliga studenter. Examenspremien kommer också att stärka den enskildes vardagsekonomi efter slutförda studier.

Eftersom en premie stärker vardagsekonomi för den enskilde kan den som en följdkonsekvens också medföra ändrade förutsättningar för beviljande av ekonomiskt bistånd och bostadsbidrag och även för återkrav av bostadsbidrag. Bedömningen är dock att det är relativt få inom målgruppen som uppbär bostadsbidrag (ca 10 procent) eller ekonomiskt bistånd (ca 1 procent). Att dessa stöd kan påverkas av

premien är dock i sammanhanget rimligt med tanke på den inkomst- eller behovsprövning som görs för dessa stöd.

Vidare lämnas examenspremien inom ramen för anslagna medel. Om anvisade medel för ändamålet skulle ta slut under året innebär det att CSN inte kommer att kunna betala ut premier till sökande som uppfyller kriterierna som föreslås i denna promemoria förrän när det följande år finns nya medel anvisade för ändamålet. Den som t.ex. ansöker sent på året kan därför eventuellt drabbas av försenade utbetalningar om anvisade medel har tagit slut.

Konsekvenser för jämställdheten

Förslaget ska gälla lika för kvinnor och män. Förändringarna bedöms därmed inte få några konsekvenser för jämställdheten.

15. Författningsförslag

15.1 Förslag till förordning (0000:00) om examenspremier till vissa lärare
Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

Förordningens innehåll

1 § I denna förordning finns bestämmelser om en tidsbegränsad premie (examenspremie) som får lämnas till den som har avlagt en

1. ämneslärarexamen som innehåller något eller några av undervisningsämnena matematik, biologi, fysik, kemi eller teknik,
2. speciallärarexamen, eller
3. specialpedagogexamen.

Uttryck i förordningen

2 § Med studier på heltid avses i denna förordning studier vars omfattning motsvarar 41–60 högskolepoäng under ett normalstudieår om 40 veckor. Med studier på deltid avses alla studier som inte är på heltid.

Villkor för examenspremier

3 § En examenspremie ska lämnas till den som efter den 31 mars 2014 har avlagt någon av de examina som anges i 1 § och

1. utbildningen har påbörjats efter den 30 juni 2011 och det handlar om
 - a) en utbildning som leder till ämneslärarexamen,
 - b) en utbildning enligt förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen,

c) en utbildning på deltid enligt förordningen (2011:686) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen, eller

d) en utbildning på deltid som leder till en speciallärar- eller specialpedagogexamen,

2. utbildningen har påbörjats efter den 31 december 2012 och det handlar om

a) en utbildning på heltid som avses i 1 c, eller,

b) en utbildning på heltid som avses i 1 d.

Examenspremier enligt första stycket lämnas dock endast inom ramen för anslagna medel.

4 § Bestämmelserna i 3 § första stycket gäller även den som tidigare har antagits till en sådan utbildning men fått anstånd med att påbörja studierna som sträcker sig efter dessa datum.

5 § Bestämmelserna i 3 § första stycket 1 b gäller inte för den som har avlagt en ämneslärarexamen enligt 25, 26, 27 eller 28 § förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen.

Examenspremiens storlek

6 § För ämneslärarexamen lämnas en examenspremie med 25 000 kronor för varje sådant undervisningsämne som anges i 1 § 1. Den högsta premien som kan betalas ut för en ämneslärarexamen är 75 000 kronor.

För speciallärar- eller specialpedagogexamen lämnas en examenspremie med 50 000 kronor per examen.

Intyg från högskolan

7 § Det universitet eller den högskola med staten som huvudman som har utfärdat den examen som ansökan avser ska på begäran av den enskilde utfärda ett intyg som talar om när den utbildning som anges i 3 § första stycket har påbörjats och vilken studietakt denna utbildning har haft.

Ansökan och beslut

8 § Ansökan om en examenspremie ska göras skriftligen till Centrala studiestödsnämnden, som prövar frågor om och betalar ut examenspremien. Ansökan ska vara egenhändigt undertecknad av den enskilde. Uppgifterna i ansökan ska lämnas på heder och samvete.

Den som ansöker om en examenspremie ska tillsammans med sin ansökan lämna in en kopia av examensbeviset och det intyg som anges i 7 §.

Om en examen har utfärdats hos en enskild utbildningsanordnare ska Centrala studiestödsnämnden hämta in de uppgifter som anges i 7 § om ett sådant intyg inte har utfärdats av utbildningsanordnaren.

9 § Ansökan om en examenspremie ska ha kommit in till Centrala studiestödsnämnden inom sex månader efter avlagd examen. För den som har avlagt en examen under perioden den 1 april–31 december 2014 ska ansökan om en examenspremie i stället ha kommit in till Centrala studiestödsnämnden senast den 30 juni 2015. Om en ansökan inte görs inom den angivna tiden har den enskilde inte rätt till någon premie.

10 § Examenspremier lämnas i den ordning som ansökningarna har kommit in till Centrala studiestödsnämnden. I beslutet ska det anges när premien tidigast kan betalas ut.

Återbetalningsskyldighet och återkrav

11 § Den som har tagit emot en examenspremie enligt denna förordning är återbetalningsskyldig om

1. mottagaren genom att lämna oriktiga uppgifter eller på något annat sätt har förorsakat att premien har lämnats felaktigt eller med för högt belopp, eller
2. premien av något annat skäl har lämnats felaktigt eller med för högt belopp och mottagaren borde ha insett detta.

12 § Centrala studiestödsnämnden ska besluta att helt eller delvis kräva tillbaka en examenspremie om någon är återbetalningsskyldig enligt 11 §.

Om det finns synnerliga skäl för det, får Centrala studiestödsnämnden efterge ett återkrav helt eller delvis.

13 § På examenspremier som krävs tillbaka ska ränta tas ut från den dag då premien togs emot efter en räntesats som vid varje tidpunkt överstiger statens utlåningsränta med två procentenheter.

Om det finns särskilda skäl för det, får Centrala studiestödsnämnden efterge ett krav på ränta helt eller delvis.

Överklagande

14 § Centrala studiestödsnämndens beslut enligt denna förordning får överklagas till Överklagandenämnden för studiestöd.

Överklagandenämndens beslut med anledning av ett överklagande dit får inte överklagas.

Bemyndigande

15 § Centrala studiestödsnämnden får meddela de föreskrifter som behövs för verkställigheten av denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2015.

15.2 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 97 kap. 13 § och 102 kap. 15 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

97 kap.

13 §¹

Med vissa andra inkomster enligt 2 § 6 avses följande:

1. inkomst som på grund av 3 kap. 9–13 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) eller skatteavtal inte ska tas upp som intäkt i inkomstslaget näringsverksamhet, tjänst eller kapital,

2. studiemedel i form av studiebidrag, utom den del som avser tilläggsbidrag,

3. skattefria stipendier över 3 000 kronor per månad,

4. skattepliktiga inkomster enligt 5 § lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta,

5. vårdnadsbidrag enligt lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag, *och*

6. etableringsersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

5. vårdnadsbidrag enligt lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag,

6. etableringsersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, *och*

7. examenspremier till vissa lärare, till den del premien överstiger 36 000 kronor.

Inkomster som avses i första stycket 2 och 3 och som i slutet av ett år betalas ut i förskott som hänförliga till nästföljande år ska beaktas för det senare året.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

102 kap.

15 §²

Med vissa andra inkomster enligt 7 § 5 avses detsamma som i 97 kap. 13 § första stycket 1-3, 5 *och* 6 samt ersättning från avtalsgrupp-sjukförsäkringar för sjukdomsfall som inträffat före år 1991.

Med vissa andra inkomster enligt 7 § 5 avses detsamma som i 97 kap. 13 § första stycket 1-3 *och* 5-7 samt ersättning från avtalsgrupp-sjukförsäkringar för sjukdomsfall som inträffat före år 1991.

¹ Senaste lydelse 2010:352.

² Senaste lydelse 2010:352.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

15.3 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 34 § inkomstskattelagen (1999:1229)³ ska ha följande lydelse.

<i>Lydelse enligt proposition</i>	<i>Föreslagen lydelse</i>
<i>Skattskyldighet till avkastningsskatt och ändrad deklarationstidpunkt för avkastningsskatt för vissa skattskyldiga (prop. 2013/14:147, s. 17)</i>	

11 kap.

34 §

Följande ersättningar i samband med studier ska tas upp:

1. utbildningsbidrag för doktorander, och
2. ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF).

Studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) ska inte tas upp. Detta gäller också

1. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för
 - kortare studier om funktionshinder,
 - kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionshinder, och
 - studier inom särskild utbildning för vuxna,
2. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, eller
3. kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning som betalas ut av Centrala studiestödsnämnden.

Examenspremier som betalas ut av Centrala studiestödsnämnden till personer som avlagt en ämneslärarexamen, speciallärarexamen eller specialpedagogexamen ska inte tas upp.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

³ Lagen omtryckt 2008:803.

15.4 Förslag till förordning om ändring i bostadsbidragsförordningen (1993:739)

Härmed föreskrivs att 1 b § bostadsbidragsförordningen (1993:739) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 b §⁴

Centrala studiestödsnämnden ska på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter om utbetalda studiemedel i form av studiebidrag, utom när det gäller den del som avser tilläggsbidrag. Uppgifterna ska lämnas på medium för automatiserad behandling

Centrala studiestödsnämnden ska på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter om utbetalda studiemedel i form av studiebidrag, utom när det gäller den del som avser tilläggsbidrag, *samt utbetalda examenspremier*. Uppgifterna ska lämnas på medium för automatiserad behandling.

Bestämmelser om skyldighet att lämna uppgifter från beskattningsdatabasen finns i förordningen (2001:588) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2015.

15.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 6 § förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.
6 §⁵

Uppgifter på medium för automatiserad behandling får lämnas ut från en högskolas studieregister till

1. en annan högskola, om uppgifterna rör behörighet och underlag för urval eller studiemeriter som en student vill tillgodoräkna sig eller åberopa i samband med antagning till en utbildning eller utfärdande av examen, eller om uppgifterna behövs för utbildningssamarbete eller annan överenskommen samverkan mellan högskolorna,

⁴ Senaste lydelse 2008:870.

⁵ Senaste lydelse 2013:1176.

2. ett lärosäte i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz under samma förutsättningar som uppgifter får lämnas ut till en högskola enligt 1,

3. Centrala studiestödsnämnden, om uppgifterna behövs för beviljande och utbetalning av studiestöd, 3. Centrala studiestödsnämnden, om uppgifterna behövs för beviljande och utbetalning av studiestöd eller examenspremier,

4. Universitets- och högskolerådet eller något annat organ som biträder högskolan med automatiserad behandling av ansökningar till en utbildning, om uppgifterna behövs för att genomföra arbetet,

5. SCB, enligt bestämmelserna i denna förordning,

6. en annan myndighet, om uppgifterna behövs för att handlägga ärenden om utfärdande av yrkeslegitimation eller meddelande av annan behörighet för ett yrke,

7. en myndighet i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz under samma förutsättningar som uppgifter får lämnas ut till svenska myndigheter enligt denna paragraf,

8. en studentkår som har sådan ställning enligt beslut av högskolan enligt 4 kap. 8 § högskolelagen (1992:1434) eller en nation som har sådan ställning enligt 4 kap. 15 § högskolelagen, om uppgifterna rör en students registrering på kurser och behövs för att studentkåren eller nationen ska kunna bestämma om han eller hon har rätt att vara medlem i studentkåren eller nationen,

9. en student, om uppgifterna rör honom eller henne själv, och

10. Vetenskapsrådet, Verket för innovationssystem, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande samt Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, om uppgifterna behövs för beviljande av medel för forskning.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2015.

15.6 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1071) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden

Härigenom föreskrivs att 1 § förordningen (2007:1071) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §⁶

Centrala studiestödsnämnden (CSN) ansvarar för studiesociala frågor som inte ska hanteras av någon annan myndighet.

CSN fullgör uppgifter enligt

1. studiestödslagen (1999:1395),

⁶ Senaste lydelse 2013:1122.

2. studiestödsförordningen (2000:655),
 3. förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan,
 4. förordningen (1997:1158) om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar, *och*
 5. förordningen (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning.
4. förordningen (1997:1158) om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar,
 5. förordningen (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning, *och*
 6. förordningen (0000:00) om examenspremier till vissa lärare.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2015.

15.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1348) med instruktion för Överklagandenämnden för studiestöd

Härigenom föreskrivs att 1 och 4 §§ förordningen (2007:1348) med instruktion för Överklagandenämnden för studiestöd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §⁷

Överklagandenämnden för studiestöd har till uppgift att pröva sådana överklaganden av Centrala studiestödsnämndens beslut som anges i 6 kap. 11 § studiestödslagen (1999:1395).

Nämnden har även till uppgift att pröva överklaganden av beslut om lärlingsersättning enligt förordningen (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning.

Nämnden har även till uppgift att pröva överklaganden av beslut om lärlingsersättning enligt förordningen (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning *och om examenspremier enligt förordningen (0000:00) om examenspremier till vissa lärare.*

4 §⁸

Överklagandenämnden ska avgöra sådana ärenden om överklaganden som anges i 6 kap. 11 § studiestödslagen (1999:1395) *och* i 21 § förordningen (2013:000) om

Överklagandenämnden ska avgöra sådana ärenden om överklaganden som anges i 6 kap. 11 § studiestödslagen (1999:1395), i 21 § förordningen (2013:1121) om

⁷ Senaste lydelse 2013:1123.

⁸ Senaste lydelse 2013:1123.

kostnadsersättning till elever i kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning. gymnasial lärlingsutbildning och i 14 § förordningen (0000:00) om examenspremier till vissa lärare.

Överklagandenämnden får lämna över till ordföranden, vice ordföranden eller myndighetschefen att avgöra ärenden om överklaganden som är av sådant slag att nämndens vägledande avgöranden kan tillämpas eller som annars är av det slaget att de inte behöver avgöras av Överklagandenämnden.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2015.

15.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs att 2 § förordningen (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen (2001:453) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Socialnämnden har rätt att hos Centrala studiestödsnämnden ta del av följande uppgifter om enskilda:

1. namn, personnummer och i förekommande fall samordningsnummer,
2. att en ansökan om studiestöd eller lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar har lämnats in,
2. att en ansökan om studiestöd, lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar eller examenspremier har lämnats in,
3. vilken form av studiestöd som har sökts, beviljats respektive betalats ut,
4. för vilken tidsperiod studiestöd har sökts, beviljats respektive betalats ut,
5. omfattningen av studiestöd i form av studiemedel,
6. med vilket belopp studiestöd har beviljats eller betalats ut fördelat på form av stöd,
7. med vilket belopp lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar har beviljats eller betalats ut,
8. med vilket belopp examenspremier har beviljats eller betalats ut,
8. datum för utbetalning av studiestöd eller lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar, och
9. datum för utbetalning av studiestöd, lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar eller examenspremier,

och

9. att beviljat eller utbetalt studiestöd i form av studiemedel avser studier på grundskolenivå.

10. att beviljat eller utbetalt studiestöd i form av studiemedel avser studier på grundskolenivå.

Om det finns skäl för det ska Centrala studiestödsnämnden på eget initiativ lämna uppgifter som avses i första stycket till socialnämnden.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2015.

16. Författningskommentar

16.1 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

97 kap.

13 § Med vissa andra inkomster enligt 2 § 6 avses följande:

1. inkomst som på grund av 3 kap. 9-13 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) eller skatteavtal inte ska tas upp som intäkt i inkomstslaget näringsverksamhet, tjänst eller kapital,
2. studiemedel i form av studiebidrag, utom den del som avser tilläggsbidrag,
3. skattefria stipendier över 3 000 kronor per månad,
4. skattepliktiga inkomster enligt 5 § lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta,
5. vårdnadsbidrag enligt lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag,
6. etableringsersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, och

7. examenspremier till vissa lärare, till den del premien överstiger 36 000 kronor.

Inkomster som avses i första stycket 2 och 3 och som i slutet av ett år betalas ut i förskott som hänförliga till nästföljande år ska beaktas för det senare året.

Ändringen i *första stycket* är en följd av att den nya examenspremien som regleras i förordningen (0000:00) om examenspremier till vissa lärare ska räknas in i den bidragsgrundande inkomsten vid beräkning av bostadsbidrag och bostadstillägg, till den del premien överstiger 36 000 kronor. Ändringen berör, förutom denna paragraf som avser bostadsbidrag, även 102 kap. 15 § som avser bostadstillägg.

Andra stycket är oförändrat.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 9.

102 kap.

15 § Med vissa andra inkomster enligt 7 § 5 avses detsamma som i 97 kap. 13 § första stycket 1-3 och 5-7 samt ersättning från avtalsgruppsjukförsäkringar för sjukdomsfall som inträffat före år 1991.

Ändringarna förklaras i kommentaren till 97 kap. 13 §. Ändringen får även till följd att den årliga bruttoinkomsten som räknas fram vid prövningen av bilstöd i form av anskaffningsbidrag påverkas (se 52 kap. 18 § första stycket socialförsäkringsbalken).

16.2 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

11 kap.

34 § Följande ersättningar i samband med studier ska tas upp:

1. utbildningsbidrag för doktorander, och
 2. ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF).
- Studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) ska inte tas upp. Detta gäller också
1. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för
- kortare studier om funktionshinder,

- kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionshinder, och

- studier inom särskild utbildning för vuxna,

2. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, eller

3. kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning som betalas ut av Centrala studiestödsnämnden.

Examenspremier som betalas ut av Centrala studiestödsnämnden till personer som avlagt en ämneslärarexamen, speciallärarexamen eller specialpedagogexamen ska inte tas upp.

Paragrafen kompletteras med ett nytt tredje stycke i vilket anges att examenspremier som betalas ut av Centrala studiestödsnämnden till personer som avlagt en ämneslärarexamen, speciallärarexamen eller specialpedagogexamen inte ska tas upp.

Förslaget behandlas närmare i avsnitt 9.